

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

18 Απριλίου 2013

«Κληρονομιά και Εκπαίδευση»

ICOMOS

Μια πρόκληση και μια αφορμή
για τη γνωριμία των μαθητών με τα παλιά σχολικά κτίρια
της Θεσπρωτίας

Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α. - Γενική Γραμματεία Πολιτισμού
ΛΒ' Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

18 Απριλίου 2013

«Κληρονομιά και Εκπαίδευση»

«Κληρονομιά & Εκπαίδευση» είναι το θέμα που προτάθηκε από το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών (INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES - ICOMOS) για τον φετινό εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Μνημείων και Χώρων (18 Απριλίου). Στόχος είναι τόσο η γνωριμία και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας απέναντι στην ιστορική, αρχιτεκτονική, κοινωνική και θεσμική σπουδαιότητα ιστορικών μνημείων και κτιριακών συνόλων που σχετίζονται με την εκπαίδευση (παλαιά σχολεία και σχολές, πανεπιστήμια, ακαδημίες, βιβλιοθήκες, μοναστήρια κ.α.) όσο και η προώθηση της προστασίας και της ένταξής τους στη σύγχρονη κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική ζωή.

Το ελληνικό τμήμα του ICOMOS αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην καταγραφή των μνημείων εκπαίδευσης που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια και για το λόγο αυτό θα αναλάβει από κοινού με τους συνδιοργανωτές του εφετινού εορτασμού (Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σύλλογος Ελλήνων Αρχαιολόγων, Monumenta, Όμιλος UNESCO Πειραιώς και Νήσων, Επιτροπή Κατοίκων Ακαδημίας Πλάτωνος) σχετική πρωτοβουλία.

Κάθε χωριό και σχολείο, κάθε σχολείο και μια ιστορία. Πετρόχτιστα σχολικά κτίρια του 19ου και του α' μισού του 20ου αιώνα, πολλά από τα οποία εξαιρετα δείγματα της τέχνης των κτιστάδων από τα Μαστοροχώρια Ιωαννίνων, βρίσκονται σε κάθε γωνιά του θεσπρωτικού χώρου και είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την αρχιτεκτονική παράδοση, την ιστορία αλλά και τις μνήμες των κατοίκων κάθε περιοχής, ενώ αποτελούν ταυτόχρονα κομμάτι της ιστορίας της εκπαίδευσης στην τουρκοκρατούμενη Ήπειρο, στην περίοδο του μεσοπολέμου αλλά και στη μεταπολεμική Ελλάδα.

Τα εν λόγω κτίρια εμπίπτουν σε διαφορετικές κατηγορίες με βάση το νομικό καθεστώς προστασίας τους, π.χ. τον χαρακτηρισμό τους ή μη ως ιστορικών διατηρητέων μνημείων, τον βαθμό διατήρησής τους, τυχόν μεταγενέστερες αρχιτεκτονικές επεμβάσεις, τη σημερινή τους χρήση κλπ. Η καταγραφή, η διατήρηση και προστασία τους, η ανάδειξη του ιδιαίτερου χαρακτήρα τους ως μνημείων της νεώτερης αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς και ως χώρων εκπαίδευσης, αλλά και η ορθολογική αξιοποίηση και επανένταξή τους στη σύγχρονη πολιτιστική δραστηριότητα αποτελεί αναγκαιότητα και συνάμα μία μεγάλη πρόκληση.

Στόχος μας είναι το θέμα του φετινού εορτασμού να αποτελέσει αφορμή για τη γνωριμία των μαθητών με τα ιδιαίτερα και, ίσως, άγνωστα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου μας και παράλληλα μία πρόταση για μελλοντική αξιοποίηση στο πλαίσιο ευρύτερων μαθητικών δραστηριοτήτων και προγραμμάτων.

Δημοτικό σχολείο Ελαταριάς/Παμδαυίτσας (Δήμος Σουλίου)

Χτίστηκε το 1920. Διέκοψε τη λειτουργία του το 1960.

Το ιταλικό Δημοτικό Σχολείο του χωριού έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο, όπου κρηιάζεται ειδική κρατική προστασία, λόγω αυτελεί αξιόλογο κτίσμα του είδους των σχολικών κτιρίων της ειδαρχίας, σημαντικό για τη μελέτη της ιστορίας της αρχιτεκτονικής στο συγκεκριμένο χώρο και συνδεδεμένο με τις μνήμες των κατοίκων της περιοχής.

Δημοτικό σχολείο Σέλλωνης (Δήμος Σουλίου)

Στο κέντρο του χωριού, ήταν χτισμένο το σχολείο του.

Βρισκόταν κοντά στην εκκλησία της Αγίας Τριάδας.

Χτίστηκε γύρω στα έτη 1930-1932, στα χρόνια που υιοθετούσε ο αυτό, ο ιταλικός Βαγγέλης Οικονομίδης, ένας από τους σημαντικότερους σέλλωνες δασκάλους.

Το σχολείο χτίστηκε με πελεκητή πέτρα που μεταφέρθηκε από λατομεία της περιοχής. Διέθετε μία ευρύχωρη αίθουσα διδασκαλίας και δυο βοηθητικά δωμάτια, από τα οποία το ένα χρησιμοποιούνταν ως γραφείο και το άλλο ως δωμάτιο διαμονής του δασκάλου. Καταστράφηκε κατά την επιδρομή των κατοχικών στρατευμάτων στις 27 Σεπτεμβρίου 1943 και επισκευάστηκε από το κράτος μετά την απελευθέρωση, οπότε και άρχισε να επαναλειτουργεί. Σε μικρή απόσταση από το σχολείο αυτό, υπήρχε και ένα παλαιότερο το οποίο λειτούργησε ως Κοινοτικό Γραφείο και Τηλεφωνείο.

Δημοτικό σχολείο Ελαίας (Δήμος Φιλατίνι)

Πρόκειται για ιδιόκτητο κτίριο κατασκευασμένο γύρω στα 1930.

Η λειτουργία του ως δημοτικό σχολείο της κοινότητας Ελαίας διακόπηκε ύστερα από την επανάσταση.

Σήμερα έχει παραχωρηθεί στο Ινστιτούτο Υπουργείο Πολιτισμού και χρησιμοποιείται ως εργαστήριο μελέτης και χώρος αναστήλξης αρχαιολογικών υλικών.

Την ίδια χρήση έχουν σήμερα και τα παλαιά δημοτικά σχολεία του Γαρδικίου στο Δήμο Σουλίου, του Γεροστατίου στο Δήμο Ηγουμενίτσας και του Αρίλλου στην κοινότητα Πέρδικας.

Δημοτικό σχολείο Παραμυθιάς (Δήμος Σουλίου)

Χτίστηκε με την οικονομική συνδρομή της οικογένειας Βούλγαρη.

Η κατασκευή του ξεκίνησε το 1932 και ετοίχισε περίπου 2.000.000 δραχμές.

Τα σχέδια ανατέθηκαν σε αρχιτέκτονα από την Αθήνα.

Τα εγκαίνια έγιναν στις 2 Οκτωβρίου του 1937.

Το σχολείο σταμάτησε τη λειτουργία του το 2009.

Η οικογένεια Βούλγαρη έχει τη βαθύτερη ρίζα της καταγωγής της στο χωριό Καλαρρύτες, από το οποίο οι πρόγονοι του ευεργέτη μετοίκησαν στην Παραμυθιά την περίοδο 1819-1820. Ο Σωτήριος Βούλγαρης, γιος του Γεωργίου Βούλγαρη και της Ελένης Στρουγκάρη, γεννήθηκε στην Παραμυθιά στις 5 Μαρτίου του 1857. Αφού έλαβε τη στοιχειώδη μόρφωση, εργάστηκε στο χρυσοχοείο του πατέρα του. Αναζητώντας μία καλύτερη τύχη, κατέφυγε αρχικά στην Κέρκυρα, στη συνέχεια στη Νάπολη, για να καταλήξει τελικά στη Ρώμη. Εκεί άνοιξε το δικό του χρυσοχοείο, που σε μερικές δεκαετίες θα εξελισσόταν στον πασίγνωστο οίκο Bulgari. Την επιθυμία του να συμβάλει στην πνευματική ζωή της ιδιαίτερης πατρίδας του με την ανέγερση ενός μεγαλοπρεπούς κτιρίου που θα στέγαζε τους μαθητές του δημοτικού σχολείου, υλοποίησαν μετά το θάνατό του, το 1932, τα παιδιά του Κωνσταντίνος και Γεώργιος.

Παλιά οικοκυρική σχολή -αρχοντικό Ρίτζα (Δήμος Σουλίου)

Το «Αρχοντικό Ρίτζα» κατασκευάστηκε με δαπάνες των αδερφών Γεωργίου και Δημητρίου Ρίτζα, βοσχευτών της Παραμυθιάς.

Η κατασκευή του μεγαλοδρεψούς αρχοντικού ολοκληρώθηκε στις 21 Ιουνίου 1872, όπως υποκρίνεται από την ιδιόχειρη επιγραφή που βρίσκεται πάνω από την κεντρική είσοδο του κτιρίου.

Κατά τις δεκαετίες του 1960 και 1970 λειτουργούσε ως Οικοκυρική Σχολή Παραμυθιάς.

Έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο, με αξιόλογα παραδοσιακά και νεοκλασικά μορφολογικά στοιχεία και αποτελεί δείγμα της παλιάς αρχιτεκτονικής της Παραμυθιάς. Η επιτυχημένη εμπορική και εξαγωγική ενασχόληση της οικογένειας δικαιολογούν την οικονομική της ευμάρεια και τη δυνατότητα ανέγερσης ενός τόσο σημαντικού σε όγκο και αρχιτεκτονική οικοδομήματος.

Εκτός από κατοικία των μελών της οικογένειας, το επιβλητικό αρχοντικό γνώρισε κατά καιρούς διάφορες χρήσεις: τη δεκαετία του 1930 αποτέλεσε υποθήκη για την εξασφάλιση δανείου του Αθ. Γ. Ρίτζα (1878-1943) και δανειστών της εποχής, λίγο αργότερα ένα τμήμα του εκμισθώθηκε σε διάφορες υπηρεσίες (ταχυδρομείο-τηλεγραφείο, δημόσιο ταμείο κλπ.), επιτάχθηκε κατά τα χρόνια της ιταλο-γερμανικής κατοχής για να στεγάσει τις στρατιωτικές διοικήσεις των ξένων δυνάμεων, χρησιμοποιήθηκε ως αρχηγείο από τις δυνάμεις του Στρατηγού Ν. Ζέρβα την περίοδο της απελευθέρωσης από τους Γερμανούς. Η αναβίωση της ιστορικής μνήμης, που αναδεικνύει τη σπουδαιότητα του κτιρίου, φθάνει στο αποκορύφωμά της, από μαρτυρίες μελών της οικογένειας και κατοίκων της περιοχής, που θέλουν στην κεντρική σάλα του «Αρχοντικού» να έχουν παραδοθεί τα όπλα των ανταρτών της ευρύτερης περιοχής της Παραμυθιάς, μετά την υπογραφή της Συμφωνίας της Βάρκιζας (12 Φεβρουαρίου 1945), που σηματοδότησε τη διάλυση των ανταρτικών οργανώσεων. Στις δεκαετίες του '60 και '70 στέγασε την **Οικοκυρική Σχολή**, ενώ σήμερα έχει ανακαινιστεί και λειτουργεί ως ξενώνας.

Δημοτικό σχολείο Τσαμαντά (Δήμος Φιλατίνων)

Το 1928 στον Τσαμαντά λειτουργούσε δημοτικό σχολείο, το οποίο στεγαζόταν σε εντυπωσιακό λιθόκτιστο κτίριο. Σήμερα το ίδιο κτίριο φιλοξενεί το λαογραφικό μουσείο του χωριού, που ιδρύθηκε το 1983 από τον τσαμαντινίτη ευγραφέα και λαογράφο κ. Κώστα Ειδ. Ζούλα. Η συλλογή του αποτελείται από φωτογραφίες, είδη λαϊκής τέχνης, αναπαραστάσεις σε ξύλο και αντικείμενα καθημερινής χρήσης, μάρτυρες του τρόπου ζωής του ιδερασμένου ανύνα.

Δημοτικό σχολείο Αγίου Πάντου

Δημοτικό σχολείο Φενεκού

Δημοτικό σχολείο στα Αχούφτα Κεραίρας

Δημοτικό σχολείο Λούφης (φωτ. Μ. Παράκης)

Μαθητές και καθηγητές στο σχολείο της εκκλησίας με δόξαλο τον Νικόλαο Κωνσταντινίδη (Γέρο), πατέρα του Οδυσσέα, κατά το σχολικό έτος 1931-1932.

...και ιδιόμορφα ακόμα σχολικά κτίρια

στο Ξέχωρο και στα Πηγαδάκια (κυρηγμένα ιστορικά μνημεία)

στο Πλαίσιο, το Σεβαστό, στο Γαρδίκι Παραμυθιάς.....

Η 18η Απριλίου έχει ορισθεί ως Παγκόσμια Ημέρα Μνημείων και Χώρων από την UNESCO και το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών (INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES - ICOMOS). Το ICOMOS προτείνει κάθε χρόνο ένα επίκαιρο θέμα, ώστε να αναδειχθεί το νόημα της ημέρας αυτής. Το γεγονός αυτό αποτελεί αφετηρία για τη διεξαγωγή σειράς εκδηλώσεων και ανάληψης πρωτοβουλιών από τις εθνικές και διεθνείς επιστημονικές επιτροπές του ICOMOS και άλλους συνεργαζόμενους φορείς.

Σχεδιασμός - επιμέλεια εντύπου: Θεοδώρα Λάζου, ιστορικός-αρχαιολόγος, Αντωνία Τζωρτζάτου, αρχαιολόγος

Γενική επιμέλεια: Γεώργιος Ρήγιος, αρχαιολόγος, Αναπληρωτής Προϊστάμενος ΛΒ΄ ΕΠΚΑ

Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α. - Γενική Γραμματεία Πολιτισμού
ΛΒ΄ Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων